

TENDINȚELE ȘI PROBLEMELE ANGAJĂRII TINERILOR PE PIAȚA MUNCII

Doctor în economie, Mariana PRODAN

*Institutul Național de Cercetări Economice,
Republica Moldova, Chisinau, str. Ion Creangă 45,
tel. (+373) 22 501 100, www.ince.md*

Abstract

This article is oriented to reflect the characteristics of the labor market on which main actors are the young people of Moldova. There have been designated the main issues and the disadvantages that meet young people of Moldova, generated by the economic crisis and the last hour opportunities.

Simultaneously, in order to provide a comparative analyze, the author is referring to the main trends of the European Union labor market in the field of young people employment.

Finally, a range of conclusions concerning the ways of improvement of these issues are presented, as well as a series of recommendations for reducing the disadvantages of Moldovan young people on labor market.

Key words: *labour market, unemployment, youth unemployment ratio, employment opportunities, demand on market labour, economic crisis.*

JEL CLASSIFICATION: A20

Populația unei țări reprezintă factorul de bază pe care se bazează succesul și bunăstarea sa economică. Iar populația tânără, cuprinsă între vârstele de 15-24 ani, reprezintă forța de muncă de perspectivă imediată, care în scurt timp va deveni pilonul societății în ceea ce privește producția de bunuri și servicii utile. Din diverse motive această categorie a populației active este una foarte vulnerabilă atât la nivel mondial, cit și cel european și local.

Integrarea tinerilor pe piața forței de muncă, educația și dezvoltarea abilităților acestora sunt esențiale la realizarea unui mediu socioeconomic prosper, durabil și echitabil la nivel mondial. Astfel, șomajul tinerilor devine o temă tot mai des invocată în discuție din mai multe considerente: paralel cu înrăutățirea gravă a principalilor indicatori care reflectă situația tinerilor pe piața globală a muncii, cota tinerilor în numărul total al populației este în continuă scădere determinând accentuarea fenomenului de îmbătrânire a populației. Cele mai ”bătrâne” regiuni ale globului, adică unde tinerii sunt ”minoritatea” populației, sunt țările dezvoltate și Uniunea Europeană – cuprinzând de facto acele țări care pot asigura cel mai înalt nivel de studii și nivel decent de trai, dar cuprind cel mai restrâns număr al tinerilor. Nenumărate surse contestă instabilitatea generală propagată începând cu primele semne ale crizei economice mondiale, dar care poate fi și actualmente urmărită pe piața muncii cu referire în special la cazul tinerilor. În anul 2016, se estimează că tinerii au reprezentat peste 35% din șomerii populației la nivel global, în timp ce mai mult de o treime din tineri din țările emergente și în curs de dezvoltare trăiesc în sărăcie extremă sau moderată, având un loc de muncă, subliniindu-se incidența ridicată a locuri de muncă slab remunerate în rândul tinerilor [1].

În timp ce creșterea economică globală este așteptată să urce în 2017 la 3,5%, schimbare rapidă a mediului extern induce incertitudine pe piețele financiare și deciziile de investiții, nu în ultimul rând după inevitabilitatea faptului că Regatul Unit va părăsi Uniunea Europeană (UE) ca rezultat al referendumului național. O reechilibrare reușită a economiei chineze, o redresare rapidă a țărilor emergente cheie și investiții mai mari în țările dezvoltate vor fi cruciale în ceea ce privește relansarea creșterii economice prognozate pentru anul 2017(FMI, 2016).

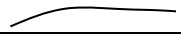

În acest context, perspectivele pieței globale a forței de muncă rămân tulbure și se pot agrava. Perspectivele sunt deosebit de îngrijorătoare pentru tinerii pentru care rata șomajului va atinge 13,1% în 2016 (de la 12,9% în 2015) după semne moderate de ameliorare între 2013 și 2015 (OIM, a.2015). Această creștere, la nivel global, se traduce prin 71 de milioane de șomeri tineri în

întreaga lume, ceea ce constituie, în mărime absolută, o creștere cu o jumătate de milion a numărului de șomeri tineri, comparativ cu anul precedent..

În plus, se estimează că aproximativ 156 de milioane de tineri angajați, sau 37,7% din tinerii care lucrează în țările în curs de dezvoltare trăiau în sărăcie extremă sau moderată în 2016 (adică trăiesc pe mai puțin de 3,10 USD pe zi) .

Reducerea șomajului în rândul tinerilor prin îmbunătățirea accesului la oportunități de muncă stabile rămâne cheia obiectiv în țările dezvoltate, unde se așteaptă ca rata șomajului în rândul tinerilor să rămână la cel mai înalt nivel în termeni globali - la 14,5% în 2016 și 14,3% în 2017 - tendința descendentă care a început în 2013, când șomajul în rândul tinerilor a fost aproape de 17,5%. Rata șomajului în rândul tinerilor în țările emergente urmează să crească de la nivelul din 2015, ajungând la 13,6% în 2016 și 13,7% în 2017 – traducându-se prin 0,6 milioane de tineri șomeri în plus față de 2015. În țările în curs de dezvoltare, rata șomajului în rândul tinerilor a crescut modest până la 9,5% în 2016 și apoi a scăzut în anul următor până la nivelul din 2015. Cu toate acestea, având în vedere cohorta crescândă a tinerilor oamenii de pe piața forței de muncă, numărul tinerilor șomeri în țările în curs de dezvoltare va crește cu o jumătate de milion între 2015 și 2017(tab.1).

Tab.1 Rata șomajului în rândul tinerilor pe grupuri de țări, perioada anilor 2007-2017

Grupuri de țări	Rata șomajului, %				Tineret aflat în șomaj, milioane		
	Trend anii 2007-2014	2015	2016	2017	2015	2016	2017
Mondial		12,9	13,1	13,1	70,05	71,0	71,0
Țări dezvoltate		15,0	14,5	14,3	10,2	9,8	9,6
Țări emergente		13,3	13,6	13,7	52,9	53,5	53,5
Țări în curs de dezvoltare		9,4	9,5	9,4	7,4	7,7	7,9

Sursă: WORLD EMPLOYMENT SOCIAL OUTLOOK, ILO,2016

Faptul că rata șomajului la tineri în țările emergente și în curs de dezvoltare sunt mai scăzute decât ratele corespunzătoare din țările dezvoltate nu reflectă condiții mai favorabile pe piața muncii în aceste regiuni; în schimb, indică faptul că tinerii din aceste țări trebuie să lucreze adesea, la locuri de muncă de slabă calitate și slab plătite, pentru a asigura necesitățile de bază ale vieții pentru ei înșiși și pentru ei familiile lor. Această problemă este deosebit de acută în țările în curs de dezvoltare, unde aproape trei sferturi din totalul tinerilor angajați (aproape 54 de milioane în 2017) trăiesc la pragul de 3.10 USD pe zi. Provocarea fundamentală în țările emergente și în curs de dezvoltare totuși a devenit îmbunătățirea calității locurilor de muncă disponibile pentru majoritatea tinerilor care lucrează deja dar sunt sub-angajați sau muncesc informal.

Examinând trendurile în ce privește șomajul în rândul tinerilor în diferite regiuni ale globului, constatăm că acesta este în creștere, în mare parte datorită încetinirii semnificative a creșterii economice în unele țări emergente care au o pondere semnificativă în economia mondială. Cu toate acestea, o privire mai atentă la imaginea globală, relevă o eterogenitate semnificativă a șomajului în rândul tinerilor. În special, creșterea ratelor șomajului înregistrată în anul 2016, cifrele globale par să se datoreze creșterii numărului de tineri din America Latină și Caraibe, Asia Centrală și de Vest, Asia de Sud-Est și Pacific. În marea majoritate a celorlalte regiuni, rata șomajului în rândul tinerilor a rămas relativ stabilă, cu scăderi nesemnificative în Europa și America de Nord.

Se estimează că șomajul în rândul tinerilor va scădea Europa de Est, în ciuda recentelor evoluții economice nefaste ale Federației Ruse. Șomajul în rândul tinerilor din regiune este estimat să atingă 16,6% în 2016, cu jumătate de punct procentual mai puțin decât în 2015, cu o scădere suplimentară până la 16,2% așteptată în 2017(tab.2).

Tab.2 Rata șomajului în rândul tinerilor, la nivel global, anii 2007-2017

Regiune	Rata șomajului, %				Tineret aflat în șomaj, milioane		
	Trend anii 2007-2014	2015	2016	2017	2015	2016	2017
<i>Mondial</i>		12,9	13,1	13,1	70,05	71,0	71,0
<i>Africa</i>		40,3	40,2	40,0	14,8	15,0	15,3
<i>Americile</i>		27,2	28,3	28,8	11,5	12,1	12,2
<i>Statele Arabe</i>		30,6	30,6	29,7	2,6	2,7	2,6
<i>Asia</i>		33,9	34,6	35,4	33	32,9	32,9
<i>Europa și Asia Centrală</i>							
-Asia centrală și de Vest		16,6	17,1	17,5	2,1	2,1	2,2
-Europa de Est		17,1	16,6	16,2	2,0	1,8	1,7
- Europa de Nord, Sud și Vest		20,6	19,7	18,9	4,5	4,3	4,1

Sursă: WORLD EMPLOYMENT SOCIAL OUTLOOK, ILO,2016

Șomajul în rândul tinerilor Uniunii Europene

Ratele șomajului în rândul tinerilor sunt în general mult mai mari, chiar dublu sau mai mult decât dublu, decât ratele șomajului pentru toate vârstele. Rata șomajului în rândul tinerilor din UE-28 a scăzut brusc între 2005 și 2007, atingând valoarea minimă (15,1%) în primul trimestru al anului 2008. Criza economică, cu toate acestea, a lovit grav în tineri. Din al doilea trimestru al anului 2008, rata șomajului în rândul tinerilor a avut o tendință de creștere în punctul maxim atins 23,9% în primul trimestru al anului 2013, înainte de a se retrage la 19,7% la sfârșitul anului 2015 [2].

Ratele înalte ale șomajului în rândul tinerilor reflectă dificultățile cu care se confruntă tinerii în căutarea jobului. Cu toate acestea, acest lucru nu înseamnă neapărat că grupul șomerilor cu vârste cuprinse între 15 și 24 de ani este mare, întrucât mulți tineri studiază cu normă întreagă și în același timp sunt în căutare de job. Tabelul 3 arată că cel mai afectați de criza economică sunt tinerii din Grecia, înregistrând valori foarte ridicate pe parcursul ultimilor 5 ani (în mediu 25%) și Spania cu 23%, în medie.

Tab.3 Rata șomajului în rândul tinerilor din țările UE, anii 2007-2016, %

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
EU-28	7,2	7,0	9,0	9,6	9,7	10,5	10,9	10,2	9,4	8,5
Belgia	7,5	7,0	7,9	8,3	7,2	7,6	8,4	8,5	8,5	7,8
Bulgaria	6,9	5,6	6,8	10,3	11,3	12,3	13	11,4	9,2	7,6
Republica Cehă	5,3	4,4	6,7	7,3	6,7	7,0	7,0	6,1	5,1	4,0
Danemarca	3,8	3,4	6,0	7,5	7,6	7,5	7,0	6,6	6,2	6,2
Germania	8,5	7,4	7,6	7,0	5,8	5,4	5,2	5,0	4,6	4,1
Estonia	4,6	5,5	13,5	16,7	12,3	10,0	8,6	7,4	6,2	6,8
Irlanda	4,7	6,4	12,0	13,9	14,7	14,7	13,1	11,3	9,4	7,9
Grecia	8,4	7,8	9,6	12,7	17,9	24,5	27,5	26,5	24,9	23,6
Spania	8,2	11,3	17,9	19,9	21,4	24,8	26,1	24,5	22,1	19,6
Franța	8,0	7,4	9,1	9,3	9,2	9,8	10,3	10,3	10,4	10,1
Croația	9,9	8,6	9,3	11,8	13,7	15,8	17,4	17,2	16,1	13,3
Italia	6,1	6,7	7,7	8,4	8,4	10,7	12,1	12,7	11,9	11,7

Cipru	3,9	3,7	5,4	6,3	7,9	11,9	15,9	16,1	15,0	13,1
Letonia	6,1	7,7	17,5	19,5	16,2	15,0	11,9	10,8	9,9	9,6
Lituania	4,3	5,8	13,8	17,8	15,4	13,4	11,8	10,7	9,1	7,9
Luxemburg	4,2	4,9	5,1	4,6	4,8	5,1	5,9	6,0	6,5	6,3
Ungaria	7,4	7,8	10,0	11,2	11,0	11,0	10,2	7,7	6,8	5,1
Malta	6,5	6,0	6,9	6,9	6,4	6,3	6,4	5,8	5,4	4,7
Olanda	4,2	3,7	4,4	5,0	5,0	5,8	7,3	7,4	6,9	6,0
Austria	4,9	4,1	5,3	4,8	4,6	4,9	5,4	5,6	5,7	6,0
Polonia	9,6	7,1	8,1	9,7	9,7	10,1	10,3	9,0	7,5	6,2
Portugalia	9,1	8,8	10,7	12,0	12,9	15,8	16,4	14,1	12,6	11,2
România	6,4	5,6	6,5	7,0	7,2	6,8	7,1	6,8	6,8	5,9
Slovenia	4,9	4,4	5,9	7,3	8,2	8,9	10,1	9,7	9,0	8,0
Slovacia	11,2	9,6	12,1	14,5	13,7	14,0	14,2	13,2	11,5	9,6
Finlanda	6,9	6,4	8,2	8,4	7,8	7,7	8,2	8,7	9,4	8,8
Suedia	6,1	6,2	8,3	8,6	7,8	8,0	8,0	7,9	7,4	6,9
Marea Britanie	5,3	5,6	7,6	7,8	8,1	7,9	7,6	6,1	5,3	4,8

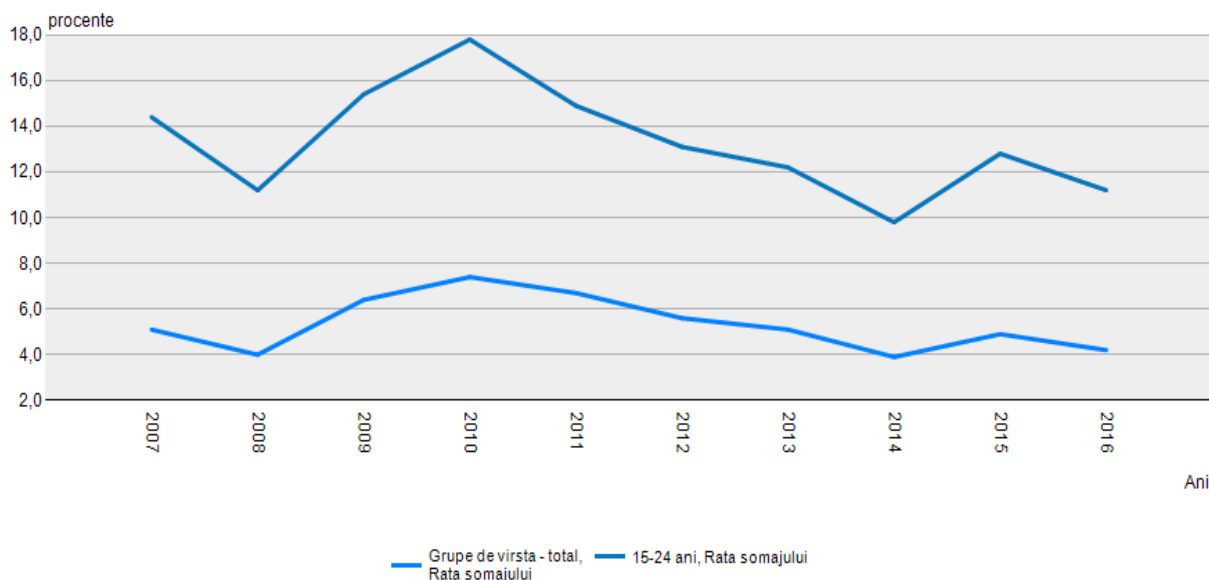
Sursa: Eurostat

Cel mai bine la capitolul de angajare a tinerilor în Uniunea europeană stau Cehia, cu 4,0% în anul 2016 și Germania cu 4,1 în același an. România și ea stă destul de bine la acest capitol, înregistrând o pondere de 5,9% în 2016.

Șomajul în rândul tinerilor în Republica Moldova

Republica Moldova se află de mai mult de douăzeci de ani într-o situație economică paradoxală numită tranziție. Eforturile depuse pentru stabilizarea situației și dezvoltarea economică a țării au arătat prin criza mondială volatilitatea principalilor indicatori macroeconomici și dependența acestora de mulți factori externi (remitențe, activitățile de export-import, instabilitatea valutelor străine etc.). Situația tinerilor pe piața muncii din Republica Moldova este caracterizată de două dezavantaje esențiale: calitatea sistemului educațional vis-a-vis de cererea pe piață (1) și perspectivele (2). Primul se referă la calitatea nesatisfăcătoare a studiilor din Moldova, care, așa cum se obișnuiește a spune, pregătește șomeri și nu forță de muncă. Necorespunerea specialiștilor care absolvent fac facultățile cu cererea de pe piață duce la descurajarea studenților în a depune efort pe durata anilor de studii. Pe de altă parte perspectivele post-absolvire (condițiile de muncă, salariul, condițiile de viață vis-a-vis de prețurile moldovenești) contribuie dublu la descurajarea tinerilor, paralele cu încurajarea căutării opțiunilor de a părăsi țara. Finalmente, potențialul uman, cel cu care se mândrește Republica Moldova nu doar că este nevalorificat suficient, dar și încurajat către așa-zisul exod de creieri.

Actualmente în Republica Moldova, conform datelor Biroului Național de Statistică, circa 1316,0 mii persoane constituie populația economic activă a țării. Numărul total al șomerilor constituie peste 45 700 persoane, fiind în scădere față de trimestrul doi al anului 2016. [4] Conform aceleiași surse: rata șomajului la nivel de țară a înregistrat valoarea de 3,5% (tr.II, 2017), în rândurile tinerilor (15-24 ani) constituind - 10,1%. În categoria de vârstă 15-29 ani acest indicator a atins cota de 6,2% (fig.1)

Fig.1 Tendința șomajului în rândul tinerilor în comparație cu tendința șomajului pe țară, perioada 2007-2017, Sursa: BNS

Efectul unei crize economice este mai îndelungat pentru grupul de tineri. Chiar dacă economia în ansamblu își revine în ultimii ani și sunt create noi locuri de muncă, tinerii sunt defavorizați. Oferta brațelor de muncă pe piață este mare și cuprinde categoria persoanelor adulte care au experiență și, prin urmare, mai multe șanse de a căpăta un loc de muncă. În afară de experiență, tinerii șomeri sunt defavorizați în comparație cu alte grupe de vârstă și prin faptul că, în medie, au un nivel mai scăzut de educație. Jumătate din șomerii cu vârstă de 15-24 ani au abandonat sistemul de învățământ după gimnaziu sau liceu. Pondere șomerilor cu vârstă de 25-34 ani care au un nivel superior de instruire (secundar profesional, mediu de specialitate sau superior) este de 54%, aceasta fiind mult mai mare pentru celelalte categorii de vârstă.

Cauzele ratei înalte a șomajului în rândurile tinerilor și totodată a dificultăților întâmpinate de ei la prima angajare pot fi clasificate în patru grupuri mari [6]:

- Cauze ce țin de nedorita angajatorului de a angaja tineri absolviți;
- Cauze ce țin de informarea scăzută a tinerilor despre oportunitățile pieței de muncă;
- Problema lipsei locurilor de muncă suficiente și atractivitatea scăzută a locurilor de muncă vacante existente;
- Nedorita unor tineri de a se angaja.

Primul set de cauze – angajatorul defavorizează tinerii la angajare – ține atât de procesele firești ale economiei de piață, cit și de discrepanța semnificativă atestată la capitolul educație - piața muncii în Moldova. Există evidențe considerabile/sigure care demonstrează că tinerii sunt defavorizați pe piața muncii. Lacunele din sistemul de învățământ reduc perspectivele tinerilor, lăsând-i nepregătiți pentru cerințele pieței de muncă. Tinerii nu au nici experiență de lucru prin care ar căpăta abilități practice și cunoștințe, contactul cu piața de muncă, nici potențialul de a-și face o rețea de cunoștințe (la fel de importante pentru angajare). Experiența este vitală: un tânăr cu puțină experiență este net avantajat față de altul fără experiență. Împreună, aceste cauze contribuie la decalajul dintre salariile inițiale de angajare și productivitate. Agenții economici sunt descurajați/atenți de a angaja tineri, neștiind care este productivitatea lor. De sistemul de învățământ este legat faptul că angajatorii sunt nevoiți să suporte cheltuieli pentru pregătirea inițială a tinerilor specialiști. Angajatorii constată discrepanța mare între cunoștințele teoretice ale tânărului față de minimul necesar pentru poziția la care tânărul a aplicat. Calitatea studiilor în Moldova este nesatisfăcătoare, iar tinerii specialiști, după obținerea unei diplome sau certificatului de absolvire, nu au abilitățile pe care le așteaptă angajatorul. Deși este adevărat că într-o economie de piață

angajatorii sunt disponibili să investească în tineri, în Moldova însă, aceste cheltuieli sunt prea mari pentru companiile autohtone și nejustificate din punct de vedere al afacerii, mai ales atunci când oferta pieței de muncă este atât de mare. Este mult mai puțin costisitor pentru o companie să aștepte momentul potrivit pentru a angaja un specialist cu experiență, decât să investească într-un tânăr. Există și problema neatractivității locurilor de muncă existente pentru tineri. Pe de o parte așteptările tinerilor la angajare sunt prea mari, aceștia preferând salarii mari, poziții importante și locuri de muncă moderne, de viitor. Pe de altă parte, este adevărat că în Moldova, din cauza situației precare a economiei, nu sunt locuri suficiente de muncă, iar salariile pentru posturile oferite sunt foarte mici, mai ales pentru tinerii specialiști, iar condițiile de muncă sunt neatractive. De asemenea, este adevărat, că există și o pasivitate printre tineri vis-a-vis de piața muncii. Totodată, instituțiile statului abilitate să acorde ajutor tinerilor în găsirea unui loc de muncă nu sunt foarte eficiente. Astfel puțini din tinerii absolvenți cunosc despre existența ANOFM și serviciile prestate de aceasta și doar un procent mic beneficiază real de sprijin din partea agenției. O parte din tineri nu doresc însă să lucreze, ei fiind dezinteresați sau sperând că rudele și prietenii vor găsi pentru ei un post de muncă. Migrația tinerilor și remitențele contribuie la dezinteresarea tinerilor de a-și căuta de lucru în Moldova. Faptul că tinerii au posibilitatea de a pleca peste hotare și a avea un venit mai mare îi face pe aceștia să fie pasivi pe piața de muncă în Moldova și în așteptare de a pleca. Remitențele pe care mulți dintre tineri le primesc în timpul studenției sunt destul de înalte și permit un nivel de confort ridicat al tinerilor la care este greu de a renunța după absolvire când salariile propuse de angajatori sunt neatractiv de mici. Cert este faptul că calitatea studiilor obținute în cadrul sistemului educațional constituie unul din motivele neangajării tinerilor în câmpul muncii. Odată încheiată perioada studiilor, marea parte a studenților rămân cu diplomele, iar efectele procesului de studii urmează a fi văzute la prima angajare. Efectele ratei înalte a tinerilor care nu reușesc să se angajeze în câmpul muncii influențează negativ atât economia țării în ansamblu, cit și viitorul tinerilor în particular. În urma faptului că mai mult timp tinerii nu sunt angajați, aceștia își pierd și puținele abilități și cunoștințe pe care le aveau, sunt descurajați, aleg să migreze, iar capitalului uman în economie degradează. Pentru tinerii care încearcă să se angajeze, urmând etapele normale ale acestei proceduri (trimitere curriculum, interviu), devine descurajator faptul că după câteva interviuri ratate nu ajung să fie angajați. Înțelegând adevăratele perspective ce le au abia după absolvire, ei sunt și mai motivați să părăsească țara. Mai mult, cheltuielile bugetare ale statului pentru sistemul de învățământ nu sunt justificate, statul înregistrând pierderi în termen lung. Așanumitul ”export de creier” reprezintă oportunități pierdute pentru societatea noastră, amplificând pierderile statului. Rata înaltă a șomajului în rândul tinerilor afectează și indicatorii demografici – tinerii amină întemeierea unei familii până la momentul când vor avea o situație economică stabilă.

BIBLIOGRAFIE

1. World Employment Social Outlook, ILO, 2016
2. Eurostat
3. Biroul Național de Statistică
4. Forța de muncă în Republica Moldova: ocuparea și șomajul în trimestru II 2017
5. Bejan Natalia. Situația tinerilor pe piața muncii. Identificarea oportunităților: angajare și carieră. Centrul Național pentru Susținerea Inițiativelor Europene în Moldova.
6. Stimularea angajării tinerilor în câmpul muncii. Ministerul muncii, protecției sociale și a familiei. a.2012